

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 5 maart 2024
Ons kenmerk 10/5.6/2024000322
Behandeld door thema Kabinet
Onderwerp: uitwerking 'Spreidingswet' en afdoening moties (M2023-31) en (M2023-40)
Status: Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

Op 1 februari 2024 is de "Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen" in werking getreden, in de volksmond ook wel bekend als de Spreidingswet. Met deze brief informeren wij u over deze wet, de uitwerking hiervan in Drenthe en de rollen van zowel de commissaris van de Koning (cvdK) als het college van Gedeputeerde Staten (GS) daarbij. Ook informeren wij u over de uitvoering van een tweetal moties die betrekking hebben op het thema 'asiel'.

Spreidingswet

De Spreidingswet geeft gemeenten de wettelijke taak om asielopvangvoorzieningen mogelijk te maken. Met deze wet beoogt de regering te komen tot een stabiel en robuust stelsel voor asielopvang en een evenwichtigere verdeling van asielzoekers over het land.

Wij onderschrijven de noodzaak en het belang van deze wet, zoals ook uw Staten hebben uitgesproken in de motie 'Overbelasting asielopvang Ter Apel' (M2023-31), die op 20 december 2023 is aangenomen. Met deze motie hebben de Staten:

1. de steun uitgesproken voor publieke oproepen van bestuurders in Groningen en Drenthe om de situatie in Ter Apel blijvend te ontlasten;
2. provincies en gemeenten in Nederland opgeroepen om, samen met de noordelijke gemeenten, verantwoordelijkheid te nemen in het humanaan opvangen van ontheemden en asielzoekers;
3. verzocht de overwegingen van de Staten kenbaar te maken aan onder meer de fracties in de Eerste Kamer.

Wij hebben uitvoering gegeven aan deze motie door deze door te sturen naar alle fracties van de Eerste Kamer en de staatssecretaris Justitie en Veiligheid (J&V). Tevens hebben wij onze steun verleend aan een petitie over de Spreidingswet die namens de VNG en het IPO en COA aan de Eerste Kamer is overhandigd.

Provinciale regietafel

In elke provincie overleggen de colleges van Burgemeester en Wethouders (B&W), GS en het COA over de verdeling van opvangplaatsen binnen de provincie (als territoriale en bestuurlijke eenheid). Zij doen dit aan daartoe ingerichte Provinciale Regietafels (PRT's), onder voorzitterschap van de cvdK als Rijksorgaan. In samenhang met de asielopgave wordt aan deze tafel ook overleg gevoerd over de opvang van ontheemden uit Oekraïne en over de huisvesting van asielzoekers aan wie een verblijfsvergunning is toegekend (statushouders). Er kunnen aan de PRT geen besluiten worden genomen, het is slechts de tafel voor bestuurlijke afstemming. Besluiten over bijvoorbeeld nieuwe locaties worden altijd in betreffende colleges van B&W en gemeenteraad genomen.

De spreidingswet voorziet een drietal fases:

Fase 1

De staatssecretaris van J&V stelt vóór 1 februari (2024) vast hoeveel asielopvangplekken de komende twee jaar nodig zijn. Deze opvangplekken worden (indicatief) verdeeld over de gemeenten op basis van het inwoneraantal en de sociaal-economische score van een gemeente. Door de aantallen van de gemeenten in de provincie bij elkaar op te tellen, ontstaat de provinciale opvangopgave.

Om te komen tot een passende invulling van de provinciale opgave in Drenthe is de PRT Drenthe op 2 februari 2024 bijeengekomen. In dit overleg is aangegeven dat:

- wij voortbouwen op hetgeen in Drenthe al is gerealiseerd. In Drenthe zijn er diverse asiel- en opvanglocaties. Deze blijven wij zoveel mogelijk inzetten om te voorzien in de (acute) behoefte aan (nood)opvangplekken;
- alle gemeenten een evenredige bijdrage gaan leveren in de realisatie van de (Drentse) opgaven binnen de asiel- en vluchtelingenketen. Het feit dat wij op dit moment de provinciale (asiel)opgave halen ontslaat individuele gemeenten niet van hun inspanningsplicht. Van elke gemeente wordt verwacht dat zij, al dan niet in samenwerking met andere gemeenten, invulling geven aan de eigen opgave;
- wij in eerste aanleg op basis van vrijwilligheid willen komen tot een passende verdeling van de opgaven over de verschillende gemeenten. Als deze verdeling onverhoopt niet op basis van vrijwilligheid tot stand komt, dan is het wettelijk kader, zoals verwoord in de Spreidingswet, leidend.

Voor de verdere uitwerking is een Drentse 'routekaart' opgesteld. De eerste stap is dat elke gemeente voor 1 april 2024 aangeeft welke bijdrage de gemeente wil leveren in de asiel- en vluchtelingenketen, voor zowel de korte als de langere termijn. De inbreng van de individuele gemeenten wordt vervolgens afgezet tegen de regionale opgaven. Eventuele tekorten en over-aanmeldingen worden gedeeld met alle gemeenten en vervolgens besproken aan de PRT.

Fase 2

Uiterlijk 1 november (2024) brengt de cvdK, in haar rol als Rijksorgaan en voorzitter van de PRT verslag uit aan de staatssecretaris van J&V. De bewindspersoon stelt uiteindelijk een verdeelbesluit vast.

Fase 3

Gemeenten stellen de opvangplekken beschikbaar en hebben daar drie tot zes maanden de tijd voor. Uitsluitend in het geval dat het de gemeenten niet lukt om gezamenlijk de provinciale opgave in te vullen, kan de staatssecretaris gemeenten aanwijzen en daarmee verplichten om asielzoekers op te gaan vangen.

Na twee jaar start de cyclus opnieuw met het ramen van de hoeveelheid opvangplekken.

Om gemeenten te stimuleren vrijwillig plekken aan te bieden, worden verschillende uitkeringen beschikbaar gesteld. Gemeenten mogen deze uitkeringen vrij besteden, dus ook aan een ander doel dan de opvang van asielzoekers. De hoogte van de uitkering varieert en is afhankelijk van het soort plek dat wordt aangeboden en het aantal aangeboden plekken.

Rollen en verantwoordelijkheden in relatie tot de Spreidingswet*Rol van de cvdK*

De cvdK heeft een divers takenpakket. Naast provinciale taken voor PS en GS heeft de cvdK ook taken als zelfstandig bestuursorgaan (de Rijkstaken). De taken die de commissaris vervult voor zowel GS als PS liggen vast de in de Provinciewet. Rijkstaken worden door de cvdK verricht volgens een ambtsinstructie van de regering. Dat betekent dan ook dat de cvdK hierover verantwoording aflegt aan de regering en niet aan PS. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van J&V kunnen daarop door het parlement worden aangesproken.

Met het aannemen van de Spreidingswet is een extra artikel toegevoegd aan de ambtsinstructie. Artikel 9a uit de ambtsinstructie bepaalt ten aanzien van de PRT: "de commissaris roept de overleggen, bedoeld in artikel 4, eerste lid, van de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen met redelijke tussenpozen bijeen".

De cvdK is vanuit haar rol als Rijksorgaan voorzitter van de PRT. Samen met de gemeenten probeert de cvdK tot een gedragen invulling van de provinciale opgave te komen. De cvdK faciliteert het gesprek tussen gemeenten, COA en GS en brengt verslag uit van die gesprekken aan de minister. De cvdK is niet bestuurlijk verantwoordelijk voor de inhoud van de overleggen. De cvdK heeft daarnaast ook geen beslissingsbevoegdheid als het gaat om bijvoorbeeld het aanwijzen van gemeenten om asielopvang te leveren of om het aanwijzen van locaties voor asielopvang in gemeenten.

Rol van GS

De Spreidingswet brengt geen verandering aan in de taken en bevoegdheden van GS. GS nemen deel aan de PRT in de rol van toezichthouder op wettelijke taken die gemeenten hebben bij op het huisvesten van statushouders en als bevoegd gezag ten aanzien van geldende wet- en regelgeving, zoals de Wet natuurbescherming. Daarmee zijn GS een belangrijke gesprekspartner aan de PRT's omdat opvang en huisvesting onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. De minister van J&V is verantwoordelijk voor het toezicht op de wettelijke taken van gemeenten ten aanzien van de asielopvang.

COA

De Spreidingswet brengt geen verandering in de belangrijkste taak van het COA: het bieden van materiële en immateriële opvang aan asielzoekers, zoals die is geregeld in de Wet COA, in nauwe samenwerking met gemeenten.

Uitvoering Motie 'Overlast van mensen uit het AZC'

Op 20 december 2023 hebt u motie (M2023-40) 'Overlast van mensen uit het AZC' aangenomen. Met deze motie wordt het college verzocht om:

- in het 1e kwartaal van 2024 met een plan te komen hoe de gemeenten proactief ondersteund worden bij deze problematiek;
- in het plan een uitvoeringsagenda aan te geven en een evaluatiemoment in te voeren met een terugkoppeling naar PS;
- per direct in de begroting € 200.000,-- vrij te maken voor het jaar 2024 om inzet van 10 full time extra BOA's, bijvoorbeeld via de Stichting Veilig Drenthe mogelijk te maken;
- indien blijkt dat dit niet mogelijk is de € 200.000,-- te besteden aan externe beveiligingsdiensten ter bescherming van de inwoners;
- de € 200.000,-- bij het Rijk terug te vorderen omdat het Rijk de problemen rondom Ter Apel structureel weigert op te lossen en daardoor de inwoners in de regio opzadelt met de problemen.

Op 16 januari 2024 is de Spreidingswet in de Eerste Kamer besproken. Tijdens dit debat heeft Eerste kamerlid De Groot (fractie OPNL) de desbetreffende motie ingebracht en gevraagd of het Kabinet bereid is om de € 200.000,-- voor haar rekening te nemen. De staatssecretaris J&V heeft vervolgens toegezegd om € 200.000,-- per direct ter beschikking te stellen voor extra beveiligingscapaciteit om de overlast van de zogenaamde 'veiligelanders' in onder andere Nieuw-Weerdinge aan te pakken. Met deze toezegging heeft het Rijk invulling geven aan de wens van de Staten zoals verwoord in de betreffende motie.

Tevens wordt het college met deze motie verzocht om een plan op te stellen waarin is aangegeven hoe de provincie gemeenten proactief kan ondersteunen in de aanpak van overlast en onveiligheid door veiligelanders. Tijdens de behandeling van de motie op 20 december 2023 heeft de commissaris aangegeven dat de aanpak van de openbare orde en veiligheid primair een gemeentelijke taak en bevoegdheid is. De gemeenten maken plannen om deze overlast en onveiligheid aan te pakken en als provincie staan wij in de hulpstand, maar de regie ligt en blijft bij de gemeenten. Vanuit de provincie stellen we daarom geen plan op, maar helpen, binnen de mogelijkheden die wij hebben, desgevraagd de gemeenten in de aanpak tegen dergelijke overlast en onveiligheid.

Tot slot

Met deze brief trachten wij, voor zover dat nodig is, inzicht te bieden in de werking van de Spreidingswet, de uitrol hiervan in Drenthe en de verschillende rollen die daarin zijn weggelegd voor GS en de cvdK. Tevens hebben wij u in kennis gesteld van de uitvoering van een tweetal moties die betrekking hebben op het thema asiel. Wij gaan ervanuit u hiermee voor nu voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris